

VII SİNİFDƏ ŞAĞIRDLƏRİN KİMYA FƏNNİNDƏN BACARIQLARININ FORMATİV QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ ÜÇÜN RUBRİK NÜMUNƏLƏRİ

A.Ə. Teyli

*Bakı şəhəri, 83 nömrəli məktəb-liseyin kimya müəllimi, kimya üzrə fəlsəfə
doktoru, əməkdar müəllim*

K.V. Məmmədova

Kürdəmir rayon, 2 nömrəli məktəb-liseyin kimya müəllimi

2008-2009 cu dərs ilindən başlayaraq ümumtəhsil məktəblərinin birinci siniflərindən yeni təhsil proqramları (kurikulumları) əsasında təlim prosesi həyata keçirilir.

2014-2015-ci dərs ilindən ilk dəfə olaraq orta məktəblərin VII siniflərində kimya fənni yeni təhsil proqramları (kurikulumları) əsasında akademik V.M.Abbasovun rəhbərliyi ilə yazılmış dərslikdən, müəllim üçün metodik vəsaitdən və şagirdlər üçün tərtib olunmuş iş dəftərlərindən istifadə edilərək tədris olunmağa başlanmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin təsdiq etdiyi “Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası” nda təhsil müəssisələri, təhsili idarəetmə orqanları, xüsusilə müəllimlər qarşısında bir sıra tələblər qoyulmuşdur. Bu tələblərdən biri də bilikli, bacarıqlı və səriştəli vətəndaşlar yetişdirməkdir.

Ümumi təhsil müəssisələrində şagirdlərin bilik və bacarıqlarının yeni qiymətləndirmə üsulları ilə ədalətli, düzgün və səmərəli qiymətləndirilməsi qarşımızda duran ən mühüm vəzifələrdən biridir. Azərbaycan Respublikasında təhsil sahəsində yeni qiymətləndirmə sisteminin hazırlanması Təhsil Sektorunun İnkişafı layihəsində prioritet istiqamətlərdən biri kimi müəyyən edilib. Yeni təhsil proqramları əsasında aparılan qiymətləndirmə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 2009-cu il 13 yanvar tarixli, 9 nömrəli qərarı ilə “Azərbaycan Respublikasının Ümumi Təhsil Sistemində Qiymətləndirmə Konsepsiyası” və Azərbaycan Respublikasının Təhsil nazirinin 2 sentyabr 2013-cü il tarixli 792 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmiş “Ümumi təhsil məktəblərində məktəbdaxili qiymətləndirmənin aparılmasına dair müvəqqəti Təlimat” əsasında aparılır.

Azərbaycan Respublikasında orta ümumi təhsil sistemində müasir qiymətləndirmə üç istiqamətdə aparılır: beynəlxalq, milli və məktəbdaxili qiymətləndirmə.

Məktəbdaxili qiymətləndirmə üç hissədən ibarətdir:

- Diaqnostik qiymətləndirmə - ilkin səviyyənin qiymətləndirilməsi

- Formativ qiymətləndirmə - şagird fəaliyyətinin izlənməsi
- Summativ qiymətləndirmə - şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi.

Gündəlik dərş prosesində şagirdlərin fəaliyyətini və bacarıqlarını əsasən formativ qiymətləndirmə ilə qiymətləndiririk.

Formativ qiymətləndirmənin əsas mahiyyəti şagirdin təlim fəaliyyətinin dərş prosesində izlənməsidir. Formativ qiymətləndirmə şagirdin bilik və bacarığını formalaşdırmaqda onun təlim nəticələrinə nail olması məqsədi ilə aparılır. Formativ qiymətləndirmə rəqəmli qiymətləndirmə deyil və sinif jurnalında qeyd edilmir, şagirdin məktəbli kitabçasında, müəllimin şəxsi qeyd dəftərində öz əksini tapır və şagird qovluğunda (portfolio) toplanır. Portfolio dərş ili ərzində məktəbdə saxlanılır və ilin sonunda şagirdə təhvil verilir.

Formativ qiymətləndirmə şagirdin məzmun standartlarından irəli gələn bilik və bacarıqlara yiyələnməsi vəziyyətinin qiymətləndirilməsidir.

Kimya fənninin tədrisində formativ qiymətləndirmə kimya fənninin məzmun standartları- maddə və maddi aləm, kimyəvi hadisələr, eksperiment və modelləşmə, kimya və həyat- üzrə təlim məqsədləri əsasında müəyyənləşdirilmiş qiymətləndirmə meyarlarına görə aparılır.

VII sinifdə kimya fənninin tədrisi zamanı hər bir mövzuya aid qiymətləndirmə meyarlarına uyğun, əsasən dörd səviyyəli rubriklər hazırlayıram. Şagird fəaliyyətinin nəticələrini formativ qiymətləndirmə dəftərində və şagirdlərin “Məktəbli kitabçası”nda qeyd edirəm. Tədris prosesində hər yarım ilin sonunda formativ qiymətləndirmənin hesabatını hazırlayıb portfolioda saxlayıram.

I. “Maddə və maddi aləm” məzmun xətti üzrə

Əsas məzmun standartı: 1.1. şagird maddələrin xassələrtinə dair bilik və bacarıqlar nümayiş etdirir.

Alt məzmun standartı: 1.1.1 – şagird maddələri (bəsit, mürəkkəb, saf) və qarışıqları tərkibinə və fiziki xassələrinə görə fərqləndirir.

Təlim məqsədi: şagird kimya laboratoriyasında olan maddələr və avadanlıqlarla tanış olub, onlardan istifadə qaydalarını mənimsəyir. Maddələri və qarışıqları təsnif edir, fərqləndirir, ayrılma üsullarını şərh edir.

Qiymətləndirmə aspekti: müqaisətmə

I səviyyə	Saf maddələri və qarışıqları müəllimin köməyi ilə təsnif edir.
II səviyyə	Saf maddələri və qarışıqları müəllimin köməyi ilə təsnif edir, onları fərqləndirir.
III səviyyə	Saf maddələri və qarışıqları təsnif edir, onları fərqləndirir, qarışıqların ayrılma üsullarını şərh edir.
IV səviyyə	Saf maddələri və qarışıqları təsnif edir, onları fərqləndirir, qarışıqların ayrılma üsullarını şərh edir, qarışıqlar və kimyəvi birləşmələr arasında olan oxşarlıq və fərqləri izah edir.

Əsas məzmun standartı: 1.2- **şagird** maddələr və onları təşkil edən hissəciklərin əlaqələrinə dair bilik və bacarıqlar nümayiş etdirir.

Alt məzmun standartı:1.2.1- **şagird** atomun tərkibini, atom-molekul təlimini izah edir.

Təlim məqsədi: **şagird** atom-molekul təliminin əsas müddəalarını sadalayır. Atom və molekula tərif verir, atomun tərkibinə daxil olan hissəcikləri şərh edir, onların kütləsini və yüklərini yadda saxlayır.

Qiymətləndirmə aspekti: təqdimetmə

I səviyyə	Atom-molekul təliminin əsas müddəalarını müəllimin köməyi ilə sadalayır.
II səviyyə	Atom-molekul təliminin əsas müddəalarını, atom və molekulların təriflərini müəllimin köməyi ilə sadalayır.
III səviyyə	Atom-molekul təliminin əsas müddəalarını, onların təriflərini, atomun tərkibinə daxil olan hissəcikləri, hər birinin kütlə və yüklərini sadalayır.
IV səviyyə	Atom-molekul təliminin əsas müddəalarını, onların təriflərini, atomun tərkibinə daxil olan hissəcikləri, hər birinin kütlə və yüklərini hidrogen və oksigen nümunəsində sərbəst izah edir.

Alt məzmun standartı: 1.2.2- **şagird** ilk kimyəvi anlayışlar və onların əlaqələrini şərh edir.

Təlim məqsədi: **şagird** ilk kimyəvi anlayışları bir-birindən fərqləndirir, onların mahiyyətini misallarla izah edir. Atom kütləsi, kütlə ədədi, nisbi atom kütləsi, nisbi molekul kütləsi, kimyəvi element, izotop, izoton, valentlik, maddə miqdarı, molyar kütlə və qazların normal şəraitdə molyar həcmi şərh edir.

Qiymətləndirmə aspekti: müqayisə etmə

I səviyyə	İlk kimyəvi anlayışları müəllimin köməyi ilə müqayisə edir.
II səviyyə	İlk kimyəvi anlayışları bir-birindən müəllimin köməyi ilə fərqləndirir və müqayisə edir.
III səviyyə	İlk kimyəvi anlayışları bir-birindən fərqləndirir, onları müqayisə edir.
IV səviyyə	İlk kimyəvi anlayışları bir-birindən fərqləndirir, onları müqayisə edir, onların mahiyyətini misallarla izah edir. Qazların normal şəraitdə molyar həcmi şərh edir.

Əsas məzmun standartı: 1.3 – **şagird** maddələrin tərkibinə və quruluşuna aid hesablamalar aparır.

Alt məzmun standartı: 1.3.1- **şagird** maddələrin kimyəvi formuluna əsasən sadə hesablamalar aparır.

Təlim məqsədi: **şagird** kimyəvi formulların nəyi ifadə etdiyini izah edir. Sadə formulları oxuyur. Valentliyə əsasən kimyəvi formulları, kimyəvi formullara əsasən valentliyi tərtib edir. Kimyəvi formula əsasən müxtəlif hesablamalar aparır.

Qiymətləndirmə aspekti: tərtib etmə və hesablama

I səviyyə	Kimyəvi formulların nəyi göstərdiyini bildirir, sadə kimyəvi formulları müəllimin köməyi ilə oxuyur.
II səviyyə	Sadə kimyəvi formulları göstərir, valentliyə əsasən kimyəvi formulları müəllimin köməyi ilə tərtib edir.
III səviyyə	Valentliyə əsasən kimyəvi formulu tərtib edir, kimyəvi formula əsasən isə valentliyi təyin edir.
IV səviyyə	Valentliyə əsasən kimyəvi formulu, kimyəvi formula əsasən valentliyi təyin edir və kimyəvi formula əsasən nisbi molekul kütləsini, elementlərin kütlə payını, kütlə nisbətlerini hesablayır. Kütlə nisbətləri və kütlə payları verildikdə kimyəvi formulları tərtib edir.

Alt məzmun standartı: 1.3.2 – **şagird** məhlullar və həllolmaya aid sadə hesablamalar aparır.

Təlim məqsədi: **şagird** maddələrin suda həll olması, həllolma əmsalının hesablanması, həll olan maddənin kütlə payı və molyar qatılığının tapılmasına aid hesablamalar aparır.

Qiymətləndirmə aspekti: hesablama

I səviyyə	Həllolma əmsalının hesablanması düsturunu müəllimin köməyi ilə tərtib edir.
II səviyyə	Müəllimin köməyi ilə maddələrin həllolma əmsalının hesablanmasına aid misal göstərir.
III səviyyə	Həllolma əmsali və həll olan maddənin kütlə payının hesablanmasına aid məsələni həll edir.
IV səviyyə	Həllolma əmsali və həll olan maddənin kütlə payının və molyar qatılığın hesablanmasına aid məsələni həll edir.

II. “Kimyəvi hadisələr” məzmun xətti üzrə

Əsas məzmun standartı: 2.1. – **şagird** kimyəvi hadisələrin baş vermə səbəblərini, qanunauyğunluqlarını mənimsədiyini nümayiş etdirir.

Alt məzmun standartı: 2.1.1- **şagird** kimyəvi reaksiyaların əlamətlərini, əsas tiplərini, baş vermə səbəblərini izah edir.

Təlim məqsədi: Şagird: Fiziki və kimyəvi hadisələri fərqləndirir, hər birinin mahiyyətini ayrıca izah edir və onlara misallar çəkir. Kimyəvi reaksiyaların başvermə səbəblərini və getməsi şərtlərini izah edir, əhəmiyyətinə aid misallar çəkir. Oksigenin bəzi qeyri-metallarla və metallarla olan reaksiya tənliliklərini tərtib edir və reaksiyaların getməsi şəraitini göstərir.

Qiymətləndirmə aspekti: nümayişetmə.

I səviyyə	Fiziki və kimyəvi hadisələri müəllimin köməyi ilə fərqləndirir
II səviyyə	Fiziki və kimyəvi hadisələri, kimyəvi reaksiyaların xarici əlamətlərini fərqləndirir, başvermə səbəblərini və getməsi şərtlərini müəllimin köməyi ilə şərh edir.
III səviyyə	Fiziki və kimyəvi hadisələri, kimyəvi reaksiyaların xarici əlamətlərini, başvermə səbəblərini və getməsi şərtlərini şərh edir, nümunələr göstərir.
IV səviyyə	Fiziki və kimyəvi hadisələri, kimyəvi reaksiyaların xarici əlamətlərini, başvermə səbəblərini və getməsi şərtlərini şərh edir, nümunələr göstərir. Oksigenin bəzi qeyri-metallarla və metallarla olan reaksiya tənliliklərini tərtib edir, reaksiyaların getməsi şərtini izah edir.

Alt məzmun standartı: 2.2.1 – **şagird** sadə reaksiyaların tənliliklərini tərtib edir.

Təlim məqsədi: şagird kimyəvi tənliliklərin tərtibi qaydalarını izah edir. Həcmi nisbətlər qanununu şərh edir. Oksigenin, hidrogenin və suyun alınması və kimyəvi xassələrinə aid reaksiyaların tənliliklərini tərtib edir. Termokimyəvi və termodinamiki tənliliklərin oxşar və fərqlərini göstərir.

Qiymətləndirmə aspekti: müqaisəetmə

I səviyyə	Kimyəvi tənliliklərin tərtibi qaydalarını müəllimin köməyi ilə izah edir.
II səviyyə	Kimyəvi tənliliklərin tərtibi qaydalarını, həcmi nisbətlər qanununu müəllimin köməyi ilə izah edir.
III səviyyə	Kimyəvi tənliliklərin tərtibi qaydalarını, həcmi nisbətlər qanununu, oksigenin, hidrogenin və suyun alınması və xassələrinə aid reaksiyaların tənliliklərini tərtib edir.
IV səviyyə	Kimyəvi tənliliklərin tərtibi qaydalarını, həcmi nisbətlər qanununu, oksigenin, hidrogenin və suyun alınması və xassələrinə aid reaksiyaların tənliliklərini tərtib edir. Kimyəvi tənliliklər ilə termokimyəvi və termodinamiki tənliliklərin oxşar və fərqlərini göstərir.

Alt məzmun standartı: 2.2.2 – **şagird** sadə reaksiyaların tənliliklərinə əsasən hesablama aparır.

Təlim məqsədi: şagird reaksiyaya daxil olan maddənin birinin kütləsi, maddə miqdarı və həcmi (n.ş.) verildikdə alınan maddələrin kütləsinin, miqdarının və həcmnin (n.ş.) hesablanmasına aid məsələ tiplərini həll edir. Reaksiyaya daxil olan maddənin kütləsi və alınan maddənin kütləsi və ya həcmi (n.ş.) verildikdə məhsulun çıxım faizinin hesablanmasına aid məsələ həll edir. Termokimyəvi tənliklər üzrə hesablamalar aparır.

Qiymətləndirmə aspekti: hesablama

I səviyyə	Reaksiyaya daxil olan maddənin birinin kütləsi verildikdə alınan maddənin kütləsinin hesablanmasını müəllimin köməyi ilə icra edir.
II səviyyə	Reaksiyaya daxil olan maddənin birinin kütləsi, maddə miqdarı və həcmi (n.ş.) verildikdə alınan maddənin kütləsinin hesablanmasını müəllimin köməyi ilə icra edir.
III səviyyə	Reaksiyaya daxil olan maddənin birinin kütləsi, maddə miqdarı və həcmi (n.ş.) verildikdə alınan maddənin kütləsinin, maddə miqdarının və həcmnin hesablanmasını həyata keçirir.
IV səviyyə	Reaksiyaya daxil olan maddənin birinin kütləsi, maddə miqdarı və həcmi (n.ş.) verildikdə alınan maddənin kütləsinin, maddə miqdarının və həcmnin hesablanmasını həyata keçirir. Məhsulun çıxımına və termokimyəvi tənliklərə əsasən hesablamalar aparır

III. Eksperiment və modelləşdirmə

Əsas məzmun standartı: 3.1. – **şagird** kimyəvi hadisələr və onların qanunauyğunluqlarına aid eksperimentlər aparır.

Alt məzmun standartı 3.1.1 –şagird sadə kimyəvi təcrübələr və müşahidələr aparır.

Təlim məqsədi: şagird qarışıqların növlərini və hər bir növ üçün ayrılma üsullarının mahiyyətini izah edir, sadə təcrübələr və müşahidələr aparır. Oksigen və hidrogen qazlarının laboratoriyada alınması, toplanması, yoxlanmasına və kimyəvi xassələrinə aid təcrübələr aparır. Suyun kimyəvi xassələrinə aid təcrübələri yerinə yetirir.

Qiymətləndirmə aspekti: icra etmək və müşahidə etmək.

I səviyyə	Qarışıqların növlərini, hər bir növ üçün ayrılma üsullarının mahiyyətini və sadə təcrübələri müəllimin köməyi ilə icra edir.
II səviyyə	Qarışıqlara aid sadə təcrübələri, oksigen və hidrogen qazlarının laboratoriyada alınması, toplanması və yoxlanmasına aid təcrübələri müəllimin köməyi ilə icra edir
III səviyyə	Qarışıqlara aid sadə təcrübələri, oksigen və hidrogen qazlarının laboratoriyada alınması, toplanması və yoxlanmasına aid təcrübələri icra edir

IV səviyyə	Qarışıqlara aid sadə təcrübələri, oksigen və hidrogen qazlarının laboratoriyada alınması, toplanması yoxlanmasına, bu maddələrin və suyun kimyəvi xassələrinə aid təcrübələri icra edir
-------------------	---

Alt məzmun standartı: 3.2.1- **şagird** mühüm qeyri-üzvi birləşmələrin molekullarının modelini hazırlayır.

Təlim məqsədi: **şagird** laboratoriyada işlənən dəmir ştativin hissələrini quraşdırır, spirt lampasının yandırılması və söndürülməsi praktikasına yiyələnir. Spirt lampasının alovunun üç hissədən ibarət olmasını yoxlayır. Maddələrin təsnifat sxemini çəkir və sxemi şərh edir. Oksigen və hidrogen qazlarının toplanması, Kipp aparatında saxlanmasını şərh edir, tətbiq sahələrinə aid sxem qurur. Suyun tətbiq sahələrinə aid sxem qurur. Oksigen, hidrogen və su molekullarının plastilindən modellərini hazırlayır.

Qiymətləndirmə aspekti: quraşdırma və icraetmə.

I səviyyə	Laboratoriyada işlənən dəmir ştativin hissələrini quraşdırır, spirt lampasının yandırılması və söndürülməsi praktikasına müəllimin köməyi ilə yiyələnir.
II səviyyə	Laboratoriyada işlənən dəmir ştativin hissələrini quraşdırır, spirt lampasının yandırılması və söndürülməsi praktikasına, oksigen və hidrogen qazlarının toplanması və Kipp aparatında saxlanmasına müəllimin köməyi ilə yiyələnir.
III səviyyə	Laboratoriyada işlənən dəmir ştativin hissələrini quraşdırır, spirt lampasının yandırılması və söndürülməsi praktikasına, oksigen və hidrogen qazlarının toplanması və Kipp aparatında saxlanmasını şərh edir.
IV səviyyə	Laboratoriyada işlənən dəmir ştativin hissələrini quraşdırır, spirt lampasının yandırılması və söndürülməsi praktikasına, oksigen və hidrogen qazlarının toplanması və Kipp aparatında saxlanmasını şərh edir. Oksigenin, hidrogenin və suyun tətbiq sahələrinə aid sxem qurur. Oksigen, hidrogen və su molekullarının plastilindən modellərini hazırlayır.

IV. Kimya və həyat məzmun xətti üzrə

Əsas məzmun standartı 4.1.-şagird kimyəvi maddələrin və proseslərin tətbiqinə dair biliklər nümayiş etdirir.

Alt məzmun standartı: 4.1.1-**şagird** məişətdə istifadə olunan kimyəvi maddələrlə davranma qaydalarını izah edir.

Təlim məqsədi: şagird xörək duzunun təmizlənməsi təcrübəsini aparmaqla eynicinsli qarışıqlardakı maddələrin süzmə və buxarlandırma üsulları ilə ayrılması praktikasına yiyələnir.

Qiymətləndirmə aspekti: nümayiş etmə.

I səviyyə	Xörək duzunun təmizlənməsi təcrübəsini müəllimin köməyi ilə nümayiş etdirir.
II səviyyə	Xörək duzunun təmizlənməsi təcrübəsini aparmaqla eynicinsli qarışıqlardakı maddələrin süzmə və buxarlandırma üsulları ilə ayrılmasını müəllimin köməyi ilə icra edir.
III səviyyə	Xörək duzunun təmizlənməsi təcrübəsini aparmaqla eynicinsli qarışıqlardakı maddələrin süzmə və buxarlandırma üsulları ilə ayrılmasını nümayiş etdirir.
IV səviyyə	Qarışıqların ayrılma üsullarını şərh edir. Xörək duzunun təmizlənməsi təcrübəsini aparmaqla eynicinsli qarışıqlardakı maddələrin süzmə və buxarlandırma üsulları ilə ayrılması praktikasına tam yiyələnir.

Alt məzmun standartı: 4.1.2- **şagird** maddələrin tətbiqinə aid təqdimatlar edir.

Təlim məqsədi: şagird oksigenin və ozonun tətbiqi sahələrini və əhəmiyyətini şərh edir, oksigenin dövrəsinə aid sxem tərtib edir. Yanma reaksiyalarının mahiyyətini şərh edir, yanmanın başlanma şərtlərini göstərir. Yanmanın qarşısının alınması şərtlərini izah edir, yanğının dayandırılması üsullarını göstərir. Hidrogenin mühüm tətbiq sahələrini şərh edir. Suyun əhəmiyyəti, ən vacib tətbiq sahələrini şərh edir, onların sxemlərini qurur.

Qiymətləndirmə aspekti : tərtib etmə

I səviyyə	Oksigenin, ozonun, hidrogenin və suyun tətbiq sahələrini və dövrəsinə aid sxemləri müəllimin köməyi ilə tərtib edir.
II səviyyə	Oksigenin, ozonun, hidrogenin və suyun tətbiq sahələrini, əhəmiyyətini və dövrəsinə aid sxemi və yanma reaksiyalarının başlanma və qarşısının alınma şərtlərini müəllimin köməyi ilə tərtib edir.
III səviyyə	Oksigenin, ozonun, hidrogenin və suyun tətbiq sahələrini və əhəmiyyətini şərh edir, oksigenin dövrəsinə aid sxem tərtib edir. Yanma reaksiyalarının mahiyyətini şərh edir, yanmanın başlanma şərtlərini göstərir.
IV səviyyə	Oksigenin, ozonun, hidrogenin və suyun tətbiq sahələrini və əhəmiyyətini şərh edir, oksigenin və suyun dövrəsinə aid sxem tərtib edir. Yanma reaksiyalarının mahiyyətini şərh edir, yanmanın başlanma şərtlərini göstərir. Yanmanın qarşısının alınması şərtlərini izah edir, yanğının dayandırılması üsullarını göstərir.

Alt məzmun standartı: 4.2.1– **şagird** ekologi təmiz mühitin saxlanmasının əhəmiyyətini şərh edir.

Təlim məqsədi: **şagird** yanacaqlar yandırıldıqda atmosfer havasının çirklənməsi və buna qarşı mübarizə tədbirlərini şərh edir. Təbii suyun əhəmiyyətini şərh edir. Təbii suların çirkləndirilməsinin yer üzündə yaşayan bütün canlılara, sənaye sahələrinə, kənd təsərrüfatına zərərli təsirini təsvir edir və əsaslandırır. Hidrosferi ən çox çirkləndirən mənbələri, bu çirkləndirmədə insan fəaliyyətinin yerini izah edir. Təbii suyun çirkləndirməsinə qarşı mübarizə tədbirlərinin mahiyyətini, tullantı suların zərərsizləşdirilməsi üsullarını şərh edir.

Qiymətləndirmə aspekti: təsviretmə və əsaslandırma

I səviyyə	Yanacaqlar yandırıldıqda atmosfer havasının çirklənməsi və buna qarşı mübarizə tədbirlərini, təbii suyun əhəmiyyətini müəllimin köməyi ilə şərh edir.
II səviyyə	Yanacaqlar yandırıldıqda atmosfer havasının çirklənməsi və buna qarşı mübarizə tədbirlərini, təbii suyun əhəmiyyətini, təbii suların çirkləndirilməsinin yer üzündə yaşayan bütün canlılara, sənaye sahələrinə, kənd təsərrüfatına zərərli təsirini müəllimin köməyi ilə təsvir edir.
III səviyyə	Yanacaqlar yandırıldıqda atmosfer havasının çirklənməsi və buna qarşı mübarizə tədbirlərini, təbii suyun əhəmiyyətini, təbii suların çirkləndirilməsinin yer üzündə yaşayan bütün canlılara, sənaye sahələrinə, kənd təsərrüfatına zərərli təsirini təsvir edir və əsaslandırır.
IV səviyyə	Yanacaqlar yandırıldıqda atmosfer havasının çirklənməsi və buna qarşı mübarizə tədbirlərini, təbii suyun əhəmiyyətini, təbii suların çirkləndirilməsinin yer üzündə yaşayan bütün canlılara, sənaye sahələrinə, kənd təsərrüfatına zərərli təsirini təsvir edir və əsaslandırır. Hidrosferi ən çox çirkləndirən mənbələri, bu çirkləndirmədə insan fəaliyyətinin yerini izah edir.

Alt məzmun standartı: 4.3.1-**şagird** əsas kimyəvi anlayışlar və qanunları kəşf edən görkəmli alimlər haqqında məlumatlar toplayır, təqdimatlar edir.

Təlim məqsədi: **şagird** tərkibin sabitliyi qanununu, kimyəvi elementlərin valentliyini, normal şəraitdə qazların həcmiləri ilə molekullarının sayı arasındakı asılılığı müəyyən edən və kimyəvi reaksiyalarda maddə kütləsinin saxlanması qanunlarını kəşf edən alimləri tanıyır.

Qiymətləndirmə aspekti: təqdim etmə

I səviyyə	Fransız kimyaçısı Cozef Lui Prustun müxtəlif oksidlərin, sulfidlərin və başqa maddələrin tərkibini tədqiq etməsini müəllimin köməyi ilə təqdim edir.
II səviyyə	Fransız kimyaçısı Cozef Lui Prustun müxtəlif oksidlərin, sulfidlərin və başqa maddələrin tərkibini tədqiq etməsini, valentlik anlayışını elmə daxil edən ingilis alimi Eduard Frankled, maddə kütləsinin saxlanması qanununu kəşf edən M.V.Lomonosov və A.L.Lavuazye haqqında məlumatı müəllimin köməyi ilə təqdim edir.
III səviyyə	Fransız kimyaçısı Cozef Lui Prustun müxtəlif oksidlərin, sulfidlərin və başqa maddələrin tərkibini tədqiq etməsini, valentlik anlayışını elmə daxil edən ingilis alimi Eduard Frankled, normal şəraitdə qazlara aid olan qanununu kəşf edən Amedeo Avoqadro və maddə kütləsinin saxlanması qanununu kəşf edən M.V.Lomonosov və A.L.Lavuazye haqqında məlumatları şərh edir.
IV səviyyə	Fransız kimyaçısı Cozef Lui Prustun müxtəlif oksidlərin, sulfidlərin və başqa maddələrin tərkibini tədqiq etməsini, valentlik anlayışını elmə daxil edən ingilis alimi Eduard Frankled və normal şəraitdə qazlara aid olan qanununu kəşf edən Amedeo Avoqadro, maddə kütləsinin saxlanması qanununu kəşf edən M.V.Lomonosov və A.L.Lavuazye haqqında məlumatları toplayır və təqdim edir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. M.Abbasov, V.Abbasov, N.Abişov, V.Əliyev. Kimya. 7-ci sinif üçün dərslik. Bakı, 2014, 96 səh.
2. M.Abbasov, A.Əliyev. Kimya. 7-ci sinif, Müəllim üçün metodik vəsait. Bakı, 2014, 88 səh.
3. Z. Veysova Fəal-interaktiv təlim. Bakı, UNESCO, 2000, 187 səh.
4. N. Mahmudov Ümumi təhsil pilləsində qiymətləndirmə. Bakı, "Müəllim", 2012, 116 səh.
5. Ümumi təhsil pilləsində yeni fənn kurikulumlarının tətbiqi üzrə təlim. İştirakçılar üçün təlim vəsaiti. Kimya. Bakı, 2014. Mədat Azərbaycan.
6. <http://derslik.az/site/>
7. www.oxuyuruq.biz.

A.A. Тейли, К.В. Мамедова

Примеры рубрик для формативного оценивания способностей учеников 7-й классов по предмету химии

АННОТАЦИЯ

Формативное оценивание проводится в течение всего года. Оценивание отмечается письменно в тетради формативного оценивания учителя и в дневник.

В это время отслеживается учебная деятельность школьника, уделяется внимание повышению уровня достижений школьника в соответствии с содержательными.

A.A. Teyli, K.V. Mammedova

Rubrik examples for the formative assessment of 7th grade students' skills on chemistry subject

ANNOTATION

The formative assessment is carried out throughout the year. The assessment is indicated in writing form in teacher's formative assessment book and student book.

At this time, the students' learning activity is followed and in accordance with the content standards the attention is paid to the increasing of students' achievement level.

Açar sözlər: formativ qiymətləndirmə, şərh etmək, izah etmək əlaqələndirmək, hesablamaq, təqdim etmək.

Ключевые слова: формативное оценивание, толковать, разъяснять, растолковывать, связывать, подсчитывать, представлять.

Key words: formative assessment, to comment, to explain, to coordinate, to calculate, to submit.